

NOD:s lägesbild

LÄGESBILD OM CIVILSAMHÄLLET'S INSATSER FÖR UKRAINA

April 2022

Introduktion

Rysslands krig mot Ukraina har upprört stora delar av omvärlden och resulterat i ett stort behov av att kunna ställa om verksamheter inom både det offentliga och civilsamhället för att möta humanitära behov.

Inom områden som givande och stöd till drabbade i Ukraina samt flyktingmottagande sker det dagligen avgörande insatser. För att ge en bild av viktiga initiativ för att möta en ny humanitär kris beskriver NOD några av civilsamhällets satsningar. Exempel hämtas från aktörer i och utanför NOD:s plattform av anslutna organisationer. Dessutom har offentliga initiativ som har tagits också lyfts in i lägesbilden.

Lägesbilder är en av NOD:s skriftliga produkter, som utgår från ett specifikt tema, aktuellt ämne eller en frågeställning. En lägesbild beskriver övergripande aktörers inställning, arbete och behov i en viss fråga.

I slutet av mars gav styrgruppen NOD:s kansli i uppgift att ta fram lägesbilder över civilsamhällets arbete i Sverige med anledning av invasionen av Ukraina.

Sammanfattning

Sammanfattande ord om behov av samordning och dialog inom sektorn

En erfarenhet från flyktingmottagandet 2015 som många civilsamhällesaktörer lyfter är möjligheten att vara en resurs för varandra inom sektorn. Funktionsrätt Sverige poängterar att de, även om de inte själva är delaktiga i det akuta mottagningsarbetet, kan finnas som en resurs för de organisationer som gör just detta i frågor som rör bemötande av personer med funktionshinder. På samma sätt betonar IOGT-NTO att de kan bistå med modeller för bemötande av personer i risk- och missbruk samt kunskapsutbyte gällande hur viktigt det är att säkra att alkohol inte blir en del av mottagandet av nyanlända.

Många organisationer lyfter behovet av ökad kunskap i hur man bäst bemöter personer i akut kris och trauma och efterfrågar stöd och utbildning från de organisationer som har den kompetensen, till exempel Röda Korset. På liknande sätt lyfter den ideella kultursektorn vikten av att låta kultur och kulturutövande få ta plats i den mer långsiktiga planen för mottagande och att det underlättas av ett samarbete med ideella kulturutövare redan i ett tidigt stadium av den mer långsiktiga planeringen.

Några organisationer betonar också vikten av samverkan inom civilsamhället på längre sikt, och där inte bara i den akuta fasen för mottagande och boende utan även när det gäller en meningsfull sysselsättning och fritid. Civilsamhället har förmåga att nå ut med sin verksamhet men kommer inte själva att kunna nå alla. Det uppsökande arbetet skulle därför vinna på att koordineras och systematiseras. En systematiserad information om civilsamhällets aktörer, möjligheter och roll i samhället skulle vara hjälpsamt både för målgrupperna och organisationerna.

Genom en ökad samverkan inom civilsamhället är det möjligt att undvika dubbelarbete och det skulle även visa på hur olika aktörers verksamheter kompletterar varandra. Detta arbetssätt skulle även öka långsiktigheten i civilsamhällets insatser utan att ta för mycket resurser av redan planerad verksamhet. Det skulle även bidra till en större uthållighet vilket säkerställer att resurserna räcker över tid.

Sammantaget visar detta på vikten av samverkan inte bara mellan samhällets olika aktörer utan även inom civilsamhället.

Sammanfattning i punktform

Civilsamhällets utåtriktade arbete och behovsformuleringar

Flyktingmottagande: Civilsamhällets insatser är mobiliserbara eftersom sektorn har stora och relativt färsk erfarenheter av att bedriva verksamhet kopplat till flyktingmottagande. Sektorn har snabbt kunnat skapa kanaler och mötesplatser för att kunna erbjuda mat, kläder, husrum och andra former av stöd.

- Hur ideellt engagemang kanaliseras är till stor del beroende på vilken typ av situation som kommer att uppstå, vilket i ett initialt skede kan vara svårt att förutse. Hittills har stora resurser lagts på flyktingmottagandet.
- Studieförbundet Vuxenskolan [identifierar](#) tre faktorer som gör att organisationen kan ”fungera som ett viktigt komplement till de offentliga insatserna på kort och lång sikt i samband med kriser”: Organisationen har verksamhet över hela landet, de kan snabbt ställa om sin verksamhet och verksamheten är bred. Slutsatserna kan ge en bild av jämförbara organisationers förmåga och kapacitet i flyktingmottagandet.
- Forum har delat med sig av [erfarenheter](#) från organisationens medlemmar rörande den rådande situationen. En av slutsatserna är att det finns ett behov av att planera för långsiktiga insatser och att det behövs stöd till civilsamhället som är enkla att söka och redovisa för att både stora och små organisationer i sektorn ska kunna växla upp sitt arbete.

Givande och stöd till drabbade i Ukraina: Civilsamhällets förmåga att mobilisera ett brett och effektivt stöd till utsatta människor är väldokumenterat. Då nöden är stor efter Rysslands invasion av Ukraina har civilsamhället i Sverige genom internationella kontakter kunna omsätta engagemanget till praktisk hjälp.

- Etablerade organisationer med stora internationella nätverk, så som Läkare utan gränser, Rädda Barnen och Röda Korset, har snabbt kunnat erbjuda insamlingar som gör direkt skillnad på plats i Ukraina.
- Giva Sverige har genom sin märkning ”[Tryggt givande](#)” kunnat försäkra människor som vill bidra att den gåva som sänds bidrar till att hjälpa drabbade på bästa möjliga sätt.

Underlag efter kontakter med civilsamhället:

Det är tydligt att en snabb uppskalning sker för att möta det ökade behovet av humanitära insatser både på plats i närområdet och Sverige. I stort sett alla organisationer poängterar att de har en fungerande systematik för att möta en kris och att rutiner för detta har kommit på plats både efter det stora flyktingmottagandet 2015 och efter åren med pandemin. Den oro som förmedlas är att situationen i civilsamhället delvis redan är ansträngd efter pandemiåren och att erfarenheter från 2015 visar på att mobilisering och långsiktighet i både personella och finansiella resurser är avgörande faktorer för att skapa uthållighet.

- **God krisberedskap:** Sammantaget syns en mycket god krisberedskap och många organisationer har en god förmåga att ställa om i den nu uppkomna situationen. Detta anges av många vara en direkt konsekvens av erfarenheter efter 2015 och pandemin.
- **Behov av resurser:** Det finns en utbredd oro för uthålligheten hos organisationerna om inte extra resurser kommer på plats omgående. Många organisationer lyfter vikten av en ökad ledartäthet och att befintlig verksamhet bör skalas upp snarare än att ny verksamhet ska skapas. Därtill är det tydligt att de flesta organisationerna nu arbetar med befintliga medel som egentligen avsatts för annat, alternativt nödkassor som bara är en tillfällig resurs i väntan på en stadig finansiering.
- **Tydlighet i ansvarsfördelning:** Det är viktigt att den offentliga parten håller en jämn takt med civilsamhället, och samverkan är därför nödvändig. Det finns en oro för att civilsamhället förväntas ta stort ansvar men att systemet inte möter upp och att människor därför riskerar att inte få den hjälp med etablering som de behöver. Här efterlyser sektorn större tydlighet gällande exempelvis ersättning för organisationer som bistår med boende och mat. Civilsamhället har stora möjligheter att bistå med kompetens och resurser men det måste vara tydligt var ansvaret vilar för ett sammanhållet mottagande.
- **Vikten av samordning på kort och lång sikt:** Samordning mellan organisationerna lyfts som avgörande och som en erfarenhet att ta med efter 2015. I det akuta skedet kan det handla om att nyttja varandras spetskompetens och att hjälpa varandra med kunskap inom specifika områden. Därtill lyfts att alla organisationer varken ska eller kan vara en del av det akuta mottagandet men att bredden av civilsamhällets verksamhet, kompetens och förmåga kommer behövas på lång sikt.

Offentliga initiativ:

Den svenska regeringen har tidigt tagit kraftig ställning mot Rysslands invasion av Ukraina. Parallellt med detta har offentliga initiativ tagits för att utveckla kontakter och dialogtytor för att bättre samverka med civilsamhället. Därutöver har medel tillförts för att civilsamhällets insatser ska kunna växlas upp.

- Den 16 mars genomfördes ett [rundabordssamtal](#) mellan regeringen och 13 organisationer i civilsamhället för att diskutera flyktingsituationen och få en överblick över aktuella insatser i sektorn.
- Den 17 mars beslutade regeringen att avsätta 30 miljoner kronor för civilsamhällets arbete med flyktingmottagande i Sverige. Medlen fördelas av MUCF. Myndigheten har skapat en [sida](#) med samlad information om den offentliga sektorns och civilsamhällets olika roller i krisen, samt hur sektorerna samverkar.
- Den 30 mars meddelade regeringen att de i vårändringsbudgeten föreslår 30 miljoner kronor till kommunerna för att dessa i samarbete med civilsamhället ska erbjuda lokala insatser kopplat till arbetsmarknaden och samhällslivet. Detta medan ytterligare 100 miljoner kronor avsätts för civilsamhällets insatser för skyddsbehövande.
- Samverkan mellan myndigheter har ökat till följd av Rysslands invasion. Migrationsverket har exempelvis bildat en myndighetsgrupp (nationella migrationsgruppen) i syfte att förbättra koordinationen och effektivisera samverkan.

Metod

Under mars 2022 kontaktade NOD tio organisationer för att höra mer om vilka insatser som nu riktas från civilsamhället för att möta den situation som har uppstått till följd av Rysslands invasion av Ukraina. Kontakten har i första hand tagits via telefon.

Inkommet material har bearbetats och återkommande problemformuleringar och typer av exempel som har framstått som särskilt angelägna för civilsamhället identifierats. Således har ett urval av ämnen gjorts. Vid sidan av detta har material också samlats in via befintliga kanaler från ideella och offentliga aktörer, företrädesvis från organisationernas webbplatser. En komplett lista över svarande organisationer och aktörer som NOD har samlat information från finns i slutet av lägesbilden.

Civilsamhällets utåtriktade arbete och behovsformuleringar

Sammanfattning

Flyktingmottagande: Civilsamhällets insatser är mobiliserbara eftersom sektorn har stora och relativt färska erfarenheter av att bedriva verksamhet kopplat till flyktingmottagande. Sektorn har snabbt skapat kanaler och mötesplatser för att kunna erbjuda mat, kläder, husrum och andra former av stöd.

- Hur ideellt engagemang kanaliseras är till stor del beroende av vilken typ av situation som kommer att uppstå, vilket i ett initialt skede kan vara svårt att förutse. Hittills har stora resurser lagts på flyktingmottagandet.
- Studieförbundet Vuxenskolan [identifierar](#) tre faktorer som gör att organisationen kan ”fungera som ett viktigt komplement till de offentliga insatserna på kort och lång sikt i samband med kriser”: Organisationen har verksamhet över hela landet, de kan snabbt ställa om sin verksamhet och verksamheten är bred. Slutsatserna kan ge en bild av jämförbara organisationers förmåga och kapacitet i flyktingmottagandet.
- Forum har delat med sig av [erfarenheter](#) från organisationens medlemmar rörande den rådande situationen. En av slutsatserna är att det finns ett behov av att planera för långsiktiga insatser och att det behövs stöd till civilsamhället som är enkla att söka och redovisa för att både stora och små organisationer i sektorn ska kunna växla upp sitt arbete.

Givande och stöd till drabbade i Ukraina: Civilsamhällets förmåga att mobilisera ett brett och effektivt stöd till utsatta människor är väldokumenterat. Då nöden är stor efter Rysslands invasion av Ukraina har civilsamhället i Sverige genom internationella kontakter kunna omsätta engagemanget till praktisk hjälp.

- Etablerade organisationer med stora internationella nätverk, så som Läkare utan gränser, Rädda barnen och Röda Korset, har snabbt kunnat erbjuda insamlingar som gör direkt skillnad på plats i Ukraina.
- Giva Sverige har genom sin märkning ”Tryggt givande” kunnat försäkra människor som vill bidra att den gåva som sänds bidrar till att hjälpa drabbade på bästa möjliga sätt.

Flyktingmottagande

Civilsamhället i Sverige har en stor erfarenhet av att ställa sina resurser till förfogande för att möta en akut flyktingkris. Detta visade sektorn inte minst under flyktingmottagandet 2015. Redan nu har en rad organisationer växlat upp sitt arbete för att bidra till ett ordnat och humant mottagande av flyktingar från Ukraina.

Civilsamhällets insatser inom området är mobiliserbara eftersom sektorn har stora och relativt färsk erfarenheter av att bedriva verksamhet kopplat till flyktingmottagande. Omställningen för att kunna bidra har skett snabbt.

Redan i slutet av februari [meddelade](#) exempelvis Sveriges Stadsmissioner att organisationens generalsekreterare haft en dialog med lokala stadsmissioner runt om i landet samt med systerorganisationer, Röda Korset, Rädda Barnen och andra i ett bredare arbete för att göra sig redo för de utmaningar som väntar. Sveriges Stadsmissioner har också från start bland annat kunnat [erbjuda](#) mat och kläder vid färjeterminaler i Helsingborg och Nynäshamn samt vid flygplatsen i Skavsta dit många människor har anlänt i flykt från kriget och Rysslands invasion.

Studieförbundet Vuxenskolan är en annan organisation som tidigt redogjorde för vilka insatser organisationen skulle kunna bistå med och några av de förutsättningar som krävs för att kunna bidra. I en [artikel](#) beskrev organisationen situationen bland annat med att:

”Den kapacitet att bidra i flyktingmottagande som finns hos oss och inom många andra ideella organisationer uppmärksammas alltför sällan och utnyttjas inte fullt ut av många kommuner. Samhället behöver nu förbereda sig på att ta emot människor och vi vill att kommunerna krok armar med oss i det arbetet.”

Samtidigt underströks också den mobiliseringsförmåga, erfarenhet och räckvidd som organisationen besitter. Studieförbundet Vuxenskolan identifierar tre faktorer som gör att organisationen kan ”fungera som ett viktigt komplement till de offentliga insatserna på kort och lång sikt i samband med kriser”: Organisationen har verksamhet över hela landet, de kan snabbt ställa om sin verksamhet och verksamheten är bred.

Svenska Röda Korset är en organisation med bred erfarenhet av fältet som tidigt har mobiliserat och kunnat bistå med [viktiga insatser](#) kort efter Rysslands invasion. Det innebär dock inte att utmaningar inte finns i en inledande, kaotisk fas av krisen sett till

förmåga att mobilisera i Sverige. Röda Korset [beskriver](#) exempelvis att det är svårt att ge tydliga besked om hur frivilliginsatserna kan komma att se ut för de personer som vill anmäla sitt intresse för att arbeta med mottagandet:

”Det är svårt att i förhand ge närmare besked kring hur många som behövs för varje uppdrag, hur ofta din insats kan behövas och när det kan bli aktuellt. Vår bedömning är att volontärer kommer behövas på plats för att exempelvis ge medmänskligt stöd, en hjälpande hand, bidra med hänvisningar och relevant information. Andra former av uppdrag kan även förekomma.”

Att civilsamhället bidrar är således en självklarhet, men hur ideellt engagemang kanaliseras är till stor del också beroende på exakt vilken typ av situation som kommer att uppstå, vilket i ett initialt skede kan vara svårt att förutse.

Ett annat exempel på konkreta insatser kan hämtas från [Göteborgs Stadsmission](#). Organisationen kunde tidigt erbjuda mottagande av människor som flytt från Ukraina, i form av lugna boendemöjligheter. Dessutom erbjuds mat, kläder, leksaker och hygienartiklar, samtidigt som organisationen också understryker att personal som möter de drabbade har kompetens och erfarenhet av psykosocialt arbete. Arbetet är också långsiktigt, med erbjudande om hjälp genom bland annat samtal, vägledning och studiestöd.

När det gäller stöd och ideella insatser för nyanlända har engagemang också möjliggjorts av organisationer som själva inte står för hjälpsatser. Detta har bland annat gjorts av Volontärbyrån som har [samlat](#) relevant information för personer som vill åta sig volontäruppdrag. På webbplatsen finns också information om organisationer som arbetar på plats där människor är på flykt.

När det gäller behovet av information i samband med den rådande krisen har Asylrättscentrum upprättat en [landningssida](#) med frågor och svar kring massflyktsdirektivet och ämnen som rör asylprocesser för ukrainare. Några av frågorna rör till exempel vad beslut- och verkställighetsstoppet betyder samt vilka regler som gäller när individer har ett tidigare utvisningsbeslut till Ukraina.

Asylrättscentrum hänvisar också till information från Migrationsverket och understryker att det finns frågor som organisationen än så länge inte kan svara på. Därför kommer webbsidan med frågor uppdateras kontinuerligt.

När det gäller samverkan mellan olika former av aktörer som arbetar med flyktingmottagande kan också organisationen Beredskapslyftets initiativ [En trygg start i Sverige](#) nämnas. Hjälpinsatserna består av att erbjuda temporära boenden för flyktingar som anlånt till Sverige, men också praktiskt stöd och hjälp med myndighetskontakter. Inom ramen för En trygg start i Sverige återfinns Beredskapslyftet, Rädda Barnen och Sveriges Stadsmissioner som partners, medan UNICEF Sverige, UNHCR och World Childhood Foundation är samarbetsaktörer. Initiativet kännetecknas också av täta och goda kontakter med näringslivet.

En trygg start i Sveriges samverkansfunktion mellan olika aktörer och sektorer bekräftades också den 23 mars när medgrundaren Oscar Stege Unger medverkade i en pressträff tillsammans med representanter från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Migrationsverket, Länsstyrelsen i Stockholm och Rädda Barnen.

I sammanhanget kan också nämnas att Forum har delat med sig av [erfarenheter](#) från organisationens medlemmar rörande den rådande situationen. Forum beskriver att civilsamhället möter ”nyanlända på färjecentraler och Migrationsverkets mottagandekontor samtidigt som många organisationer ser över möjligheterna att tillhandahålla boenden”. Genom kontakter med medlemsorganisationerna har behov, utmaningar och vägar framåt i arbetet identifierats.

Den sammantagna bilden visar att det finns ett behov av en fungerande och behovsstyrd samverkan mellan civilsamhället och det offentliga. Det finns också utmaningar i att kanalisera det akuta engagemanget. Därutöver är boendefrågan enligt Forum och dess medlemmar inte löst, vilket öppnar för att oseriösa aktörer kan utnyttja situationen. Detta ökar bland annat risker för människohandel och sexuell exploatering.

Forum understryker att det finns behov av att planera för långsiktiga insatser. Organisationen beskriver detta med att medlemmarna nu efterfrågar ”snabba stöd för att de ska kunna växla upp sitt arbete” och att det nu är mycket viktigt ”att stöden är enkla att söka och redovisa, så att både små och stora organisationer kan ta del av dem”.

Givande och stöd till drabbade i Ukraina

Individens vilja att bidra och civilsamhällets förmåga att kanalisera engagemanget för att ge ett brett och effektivt stöd till utsatta människor är väldokumenterade. Då nöden är stor efter Rysslands invasion av Ukraina har civilsamhället i Sverige genom internationella kontakter kunna omsätta engagemanget till praktisk hjälp.

Väletablerade hjälporganisationer som [Läkare utan gränser](#), [Rädda Barnen](#) och [Röda Korset](#) har med sina internationella nätverk snabbt kunnat vara några av de viktigaste aktörerna på plats. Hjälpen begränsas dock inte till ett fåtal aktörer.

Viktiga insatser görs, med ibland annorlunda inriktning, i många del av civilsamhället. Ett exempel kan hämtas från Funktionsrätt Sverige som [mobiliserar](#) för Neuros insamling, vilken mobiliserar medel till individer med funktionsnedsättning. Insamlingen går via samverkansorganisationen, [National Assembly of People with Disabilities of Ukraine](#), NAPD i Ukraina.

I en situation där många vill bidra men eventuellt inte vet hur pengarna ska göra konkret nytta har paraplyorganisationen Giva Sverige också kunnat hjälpa insamlingar genom sin märkning ”Tryggt givande”, vilken försäkrar människor som vill ge stöd att den gåva som sänds bidrar till att hjälpa drabbade på bästa möjliga sätt. Giva Sverige har upprättat en [lista](#) för personer som vill veta att gåvan används på ett adekvat sätt och tydligt bidrar till att underlätta situationen för de drabbade.

I Giva Sveriges lista finns också möjlighet att se vilka insatser som görs utifrån flera områden; organisationer med krisstödande verksamhet i Ukraina och kringliggande länder, organisationer med pågående projekt i Ukraina samt organisationer med stödande verksamhet i Sverige.

Synpunkter som har inkommit från civilsamhället

Sammanfattning

Det är tydligt att en snabb uppskalning sker för att möta det ökade behovet av humanitära insatser både på plats i närområdet och Sverige. I stort sett alla organisationer poängterar att de har en fungerande systematik för att möta en kris och att rutiner för detta har kommit på plats både efter det stora flyktingmottagandet 2015 och efter åren med pandemin. Den oro som förmedlas är att situationen i civilsamhället delvis redan är ansträngd efter pandemiåren och att erfarenheter från 2015 visar på att mobilisering och långsiktighet i både personella och finansiella resurser är avgörande faktorer för att skapa uthållighet.

- **God krisberedskap:** Sammantaget syns en mycket god krisberedskap och många organisationer har en god förmåga att ställa om i den nu uppkomna situationen. Detta anges av många vara en direkt konsekvens av erfarenheter efter 2015 och pandemin.
- **Behov av resurser:** Det finns en utbredd oro för uthålligheten hos organisationerna om inte extra resurser kommer på plats omgående. Många organisationer lyfter vikten av en ökad ledartäthet och att befintlig verksamhet bör skalas upp snarare än att ny verksamhet ska skapas. Därtill är det tydligt att de flesta organisationerna nu arbetar med befintliga medel som egentligen avsatts för annat, alternativt nödkassor som bara är en tillfällig resurs i väntan på en stadig finansiering.
- **Tydlighet i ansvarsfördelning:** Det är viktigt att den offentliga parten håller en jämn takt med civilsamhället, och samverkan är därför nödvändig. Det finns en oro för att civilsamhället förväntas ta stort ansvar men att systemet inte möter upp och att människor därför riskerar att inte få den hjälp med etablering som de behöver. Här efterlyser sektorn större tydlighet gällande exempelvis ersättning för organisationer som bistår med boende och mat. Civilsamhället har stora möjligheter att bistå med kompetens och resurser men det måste vara tydligt var ansvaret vilar för ett sammanhållet mottagande.
- **Vikten av samordning på kort och lång sikt:** Samordning mellan organisationerna lyfts som avgörande och som en erfarenhet att ta med efter 2015. I det akuta skedet kan det handla om att nyttja varandras spetskompetens och att hjälpa varandra med kunskap inom specifika områden. Därtill lyfts att alla organisationer varken ska eller kan vara en del av det akuta mottagandet men att bredden av civilsamhällets verksamhet, kompetens och förmåga kommer behövas på lång sikt.

Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam)

Som en första insats kopplad till invasionen av Ukraina har ArbetSam spridit information om och delat ett upprop inom sektorn som beskriver Rysslands brist på respekt för Haagkonventionens skrivelser om skydd för kulturregdom i händelse av krig. ArbetSam har även delat information om ekonomiska insamlingar till stöd för kulturregdom och museer i Ukraina.

Organisationen har även deltagit i diskussioner rörande hur kultursfären skulle kunna arbeta för att ställa praktikplatser till förfogande för kulturarbetare från Ukraina. ArbetSam för löpande diskussioner med berörda myndigheter, exempelvis Riksantikvarieämbetet och andra institutioner så som statliga museer. Därtill har ArbetSam internationella partners, så som ”European route of industrial Heritage” ([ERIH](#)), med vilka de för en dialog kring hur de gemensamt kan bistå samarbetspartners och motsvarande institutioner på plats i Ukraina.

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige lyfter den okunskap som finns överlag om funktionsnedsättningar och att Migrationsverket i somliga fall tycks ha begränsad kompetens inom området. Det kan till exempel handla om att erbjuda olika sorts språkstöd, inte bara översättningar, som flera av medlemsorganisationerna arbetar med. Organisationen lyfter även farhågor kring att personer med funktionsnedsättning vid mottagandet i Sverige lätt kan glömmas bort och marginaliseras i fråga om till exempel boendeplaceringar. Det kan handla om något så konkret som att inte behöva bli placerad i ett boende med våningssängar och utan hiss.

Genom att lyfta aspekter som dessa och uppvakta till exempel Migrationsverket hoppas organisationen sprida kunskap i frågan samt tillvarata de behövandes rättigheter. Initiativet [“Disabled refugees welcome”](#) som initierades 2015 kommer att ta ett omtag och är en struktur som möter människor på ett konkret sätt.

Den största delen av arbetet kopplat till mottagandet av flyktingar sker bland de anslutna förbunden och deras medlemsföreningar runt om i landet. Neuroförbundet samordnar även en insamling till Funktionsrätt Sveriges motsvarighet i Ukraina, NADP, och hänvisar alla gåvor till den istället för att dra igång flera olika insamlingar. Organisationen konstaterar också att det dessvärre är så att de flesta funktionsnedsatta förmodligen inte kommer ut ur landet. “Som vanligt är det ju de redan utsatta som blir ännu mer utsatta i en sådan här fruktansvärd situation”, menar Funktionsrätt Sverige.

IOGT-NTO

Inom IOGT-NTO har flertalet lokala avledningar mobiliserat för att bistå människor som flyr Ukraina med anledning av Rysslands invasion. Förbundet kan vara ett stöd gällande samordning, och möjligen på sikt även ifråga om resurser, men i dagsläget är det lokalt som engagemanget finns. Insatserna har varierat. Dock har många lokala initiativ tagits för att ställa om föreningslokaler till tillfälliga boenden. IOGT-NTO har många lokaler och här har principen ”agera för att vi kan” fått gälla.

Det finns en viss oro för hur uthålligheten kommer att se ut på sikt. IOGT-NTO var engagerade vid flyktingmottagandet 2015 och en erfarenhet därifrån är att intresse och engagemang kan avta relativt fort. Här är vikten av en långsiktig planering och samordning från myndigheterna av största vikt och man tycker sig se mer av den kompetensen nu än 2015.

IOGT-NTO lyfter också vikten av att se civilsamhället som det heterogena sammanhang det är. Alla ska inte, och kan inte, vara engagerade i det akuta skedet, utan tvärtom bygger långsiktig förmåga på att olika aktörer kan fylla olika roller. Här ser IOGT-NTO att de även har en stor roll att fylla på lång sikt i sin ordinarie verksamhet, till exempel när nyanlända kommer börja söka sig till föreningslivet.

Kopplat till finansiering av de akuta insatser som civilsamhället nu tar tag i är det avgörande med en flexibel modell för finansiering. En erfarenhet från pandemin är att utlysningar av stöd kom igång sent och att det var kort tid kvar för utnyttjande av medel när de väl gick att söka. Många föreningar har nödkassor för att täcka upp under perioden från mottagande till dess att de kommunala stödsystemen har etablerats. När så många kommer som det nu väntas blir nödkassorna hårt ansträngda och här skulle snabb finansiering, till exempel i form av bryggån, underlätta mycket.

Det märks tydligt att det inte är kommuners spetskompetens att ta emot en stor mängd nyanlända på kort tid. Den kompetensen finns enbart i civilsamhället. Därför behövs övergångsstöd i finansiering så att organisationerna inte uttömmar sina resurser. Detta kan också göra att aktörer som egentligen skulle kunna agera om de hade en annan ekonomisk förmåga inte kan delta i det akuta skedet, även om de skulle göra en bra och viktig insats.

IOGT-NTO kan se en viss risk för ett ej kvalitetssäkert mottagande när många av de aktörer som organiserar sig inte har kris- och traumastöd i sin ordinarie verksamhet. Här borde fler organisationer skapa etiska riktlinjer för sitt arbete för att inte riskera att göra mer skada än nytta. Det finns stor kompetens kring detta inom civilsamhället så det finns alla möjligheter till samverkan. Här ser IOGT-NTO att de till exempel har en viktig roll att fylla när det kommer till kompetens om hur man möter personer i missbruk och beroende samt alkoholens negativa effekter för människor som redan befinner sig i utsatthet.

Därtill har organisationen i tidigare sammanhang sett hur oseriösa aktörer kan agera för egen vinning i krissituationer. Därför är det avgörande att det etablerade civilsamhället får en tydlig roll, där strukturer redan finns för att sätta upp etiska riktlinjer, verka demokratiskt samt ge akt på risken för att des- och missinformation sprids.

KFUM

KFUM betonar att de är måna om att undvika att starta nya aktiviteter, insatser och kortsiktiga lösningar i den nu uppkomna krisen. Organisationen har idag verksamhet som spänner över en mängd områden. Därtill finns KFUM på en mängd platser i landet. Det innebär att den verksamhet som finns redan idag vid behov kan skalas upp för att möta ett ökat antal deltagare, ett arbete som delvis redan har startat upp, och då finansieras inom ramen för egna resurser.

Utifrån lärdomar från pandemin har KFUM visat att man med ”lite mer utrustning och ledartäthet” klarar av att snabbt skala upp existerande verksamhet för att möta ett ökat antal deltagare. I den nu uppkomna situationen betonar KFUM därför att det skulle behövas en modell för finansiering som kopplas till ett stort inflöde av nya medlemmar, en slags utökad aktivitetspeng som skulle möjliggöra för organisationen att investera i exempelvis halltider, bollar och annan nödvändig utrustning i kombination med ökade resurser för ökad ledartäthet.

Att stärka upp ledartätheten är en viktig erfarenhet från pandemin. Resurser för att öka ledartätheten behövs i ett tidigt skede för att undvika ledartrötthet och för att kunna skapa en mer uthållig organisation. Om behoven ändras över tid eller minskar är det då också lättare att skala ner till ursprungsverksamheten enligt ”gummibandsprincipen” och därmed inte riskera att tappa fokus från kärnverksamheten.

Sensus

I Sensus har den interna krisorganisationen aktiverats. Utifrån erfarenheterna från situationen kring flyktingmottagandet 2015 aktiveras de strukturer och verksamheter som då byggdes upp och organisationen har möjlighet att snabbt ställa om. Ett exempel på det är att redan i ett tidigt skede använda och aktivera beprövade nätverk, omgående rekrytera ledare och att föra en aktiv dialog med lokala stift och med berörda offentliga aktörer lokalt och regionalt. Att rekrytera ledare i ett tidigt skede är viktigt både på lång och kort sikt, dels för att inte nuvarande verksamhet och dess ledare ska bli lidande men också för att skapa uthållighet i arbetet över tid.

Sensus betonar att de fokuserar på att skala upp befintlig verksamhet. Genom att behålla fokus på kärnverksamheten och skala upp den är det också möjligt att snabbt ställa om, öka insatser där det behövs, vara resurseffektiva och samtidigt undvika att skapa ny eller parallell verksamhet. Det som görs nu sker med interna befintliga resurser men för att klara av en större uppskalning över tid kommer nya resurser också krävas.

Under pandemin ställde Sensus om en stor del av sin verksamhet till digitala lösningar och delar av den omställningen finns nu kvar. Det är en bra utveckling och organisationen ser inte att det är realistiskt att gå tillbaka till hur det såg ut innan pandemin. Dock ser de att nya utmaningar och behov, bland annat kopplade till den nuvarande situationen, kräver att en långsiktig och hållbar modell för finansiering diskuteras. Den modell för finansiering som finns idag är anpassad för tiden innan pandemin varför en mer generell översyn av studieförbundens finansiering bör ske.

Sveriges Stadsmissioner

Genom återkoppling från lokala aktörer anslutna till Sveriges Stadsmissioner ges en bild av att den pågående verksamheten kopplad till mottagandet av ukrainska flyktingar ser väldigt olika ut beroende på geografiskt läge i Sverige. I stora drag kan det sägas att i de orter där ett första mottagande sker, så som Skåne och Stockholms-området, har stadsmissionerna ställt om till aktivt mottagande medan andra orter mobiliserar och inventerar.

Koordination och samordning med andra civilsamhällesorganisationer och offentliga aktörer som kommuner och Migrationsverket sker på vissa platser. Lokalt sker även uppsökande verksamhet, exempelvis vid Migrationsverkets lokaler, för att erbjuda hjälp och stöd men även kläder och mat. Sveriges Stadsmissioner har även samordnat sig med andra nationella civilsamhällesorganisationer för att skapa en trygghetskedja. Kopplat till

detta arbete finns även ett äskande av medel. Frågan om finansiering och resurstillsättning är i nuläget relativt oklar och det är något som lyfts av många lokala organisationer.

Scouterna

Scouternas internationella nätverk har aktiverats för att kunna bistå människor i nöd till följd av invasionen av Ukraina, inte minst i närområdet. Det förs även formella och informella samtal med andra scoutkårer i länderna runt Ukraina för att ackumulera information för att på ett så bra sätt som möjligt kunna fördela resurser och insatser.

Lokala scoutkårers främsta budskap är att man uppmuntrar och uppmanar till insamling av medel för att kunna bistå med humanitära insatser på plats. Relationen mellan lokala scoutkårer i Sverige och vänkårer i området har också lett till att olika former av förnödenheter har transporterats till behövande i närområdet. Dessa insatser har varit lokala initiativ som inkluderats och integrerats i existerande scoutstrukturer och andra humanitära organisationers insatser på plats.

Vad gäller situationen i Sverige har Scouterna dragit lärdom av tidigare kriser, så som pandemin. Fokus här är att skapa skalbar verksamhet lokalt. Effekterna och behoven kommer att uppstå lokalt varför förbundet uppmuntrar de kårer som kan och vill att de ska ta kontakt med kommunen för att inleda en dialog och samverka. Dialogen är viktig för att säkerställa att de insatser som planeras och verkställs motsvarar de lokala behov som finns. Scouterna centralt betonar att det är den lokala kårens möjlighet och vilja att ställa om och skala upp som avgör vilka insatser som kommer på plats.

Fokus för scouternas verksamhet och insatser är barn och unga, och det är viktigt även i den nu uppkomna situationen. Genom metodmaterial som tagits fram centralt finns metoder och verktyg för att möta och aktivera människor på flykt. Materialet innehåller även tips och råd för hur man kan sänka trösklarna för nya deltagare, hur man registrerar nya medlemmar utan personnummer samt hur man kan erbjuda avgiftsfria medlemskap och lösa frågor kring oförsäkrade deltagare.

I ett första skede resurssätts den uppskalning som nu sker med egna medel men Scouterna betonar att frågan om långsiktighet och uthållighet bör lyftas redan nu. Vad gäller verksamheten i kårerna den närmsta tiden kommer det som generalsekreteraren uttrycker det "bli mer av händer och verksamhet, mindre av språk och tal". Mer om Scouternas arbete kopplat till krisen i Ukraina finns att läsa [här](#).

SIOS – etniska organisationer tillsammans

Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige (SIOS), som samlar en stor del av det etniskt organiserade civilsamhället i Sverige, understryker att de och deras medlemmar inte arbetar med politik i allmänhet och internationell politik i synnerhet. SIOS och dess medlemmar arbetar med språk- och kulturrättigheter i Sverige. Däremot har SIOS medlemsorganisation Ukrainiska alliansen och delar av dess medlemskår startat humanitära insamlingsprojekt och i samarbete med bland annat studieförbund lokalt startat upp olika verksamheter för att ta emot flyktingar från Ukraina.

Ryska riksförbundet, som också är medlemmar i SIOS, har uttalat att den politik som förs i Ryssland inte på något sätt, varken direkt eller indirekt, avspeglar förbundets idé eller verksamhetsinriktning. Förbundet tar nu fram en vägledning för ryssar i Sverige kring hur och till vem man ska vända sig om man blir utsatt för trakasserier eller påhopp i skolan eller på arbetsplatsen. Förbundet har, både av privatpersoner och samarbetspartners, avkrävt ställningstagande rörande Rysslands roll i kriget.

Skoop

För Skoopi med tillhörande medlemmar är det viktigt att aktörernas målgrupper inte hamnar i skymundan eller att de redan befintliga utmaningarna överskuggas av en ny akut situation som behöver snabba lösningar. Erfarenheter från tidigare uppkomna kriser är att det har ökat behovet av Skoopi-medlemmarnas insatser eftersom en kris riskerar att även öka avståndet till arbetsmarknaden för personer som står längre bort från den. Förutsättningen för en värdig och rättvis arbetsintegrering är långsiktighet och en risk i krissituationer är att långsiktigheten sätts åt sidan till förmån för akuta insatser.

Den nu uppkomna situationen kan öka behovet av insatser från Skoopis medlemmar, vilket skulle kunna resultera i en större tillströmning in i systemen. Vid ett sådant scenario betonar Skoopi vikten av att resurserna måste räcka både till nyanlända och till de personer som redan finns inne i systemet för arbetsintegrerande insatser.

Skärgårdarnas Riksförbund

Några av medlemmarna i Skärgårdarnas Riksförbund har kunnat bidra med resurser, främst i form av lokaler, för att ställa i ordning och ta emot flyktingar i behov av akut boende. De öar som i första hand involverats är de som har färjeförbindelser. På de större öarna finns även resurser i form av andra civilsamhällesorganisationer som stöttar upp och arbetar för ett värdigt mottagande, så som lokala föreningar från Röda Korset.

Offentliga initiativ

Sammanfattning:

Den svenska regeringen har tidigt tagit kraftig ställning mot Rysslands invasion av Ukraina. Parallellt med detta har offentliga initiativ tagits för att utveckla kontakter och dialogtytor för att bättre samverka med civilsamhället. Därutöver har medel tillförts för att civilsamhällets insatser ska kunna växlas upp.

- Den 16 mars genomfördes ett [rundabordssamtal](#) mellan regeringen och 13 organisationer i civilsamhället för att diskutera flyktingsituationen och få en överblick över aktuella insatser i sektorn.
- Den 17 mars beslutade regeringen att avsätta 30 miljoner kronor för civilsamhällets arbete med flyktingmottagande i Sverige. Medlen fördelas av MUCF. Myndigheten har skapat en [sida](#) med samlad information om den offentliga sektorns och civilsamhällets olika roller i krisen, samt hur sektorerna samverkar.
- Den 30 mars meddelade regeringen att de i vårändringsbudgeten föreslår 30 miljoner kronor till kommunerna för att dessa i samarbete med civilsamhället ska erbjuda lokala insatser kopplat till arbetsmarknaden och samhällslivet. Detta medan ytterligare 100 miljoner kronor avsätts för civilsamhällets insatser för skyddsbehövande.
- Samverkan mellan myndigheter har ökat till följd av Rysslands invasion. Migrationsverket har exempelvis bildat en myndighetsgrupp (nationella migrationsgruppen) i syfte att förbättra koordinationen och effektivisera samverkan.

Rundabordssamtal

Den 16 mars genomfördes ett [rundabordssamtal](#) mellan regeringen och 13 organisationer i civilsamhället för att diskutera den aktuella flyktingsituationen. Syftet med mötet var att få civilsamhällets bild av den rådande situationen och samtidigt få en överblick över insatser som görs i sektorn. Dessutom ville regeringen under mötet också undersöka behov av stöd.

I samband med rundabordssamtalet menade kulturminister Jeanette Gustafsdotter att civilsamhället vid utmanande tider är ”en bärande kraft” samt att ”regeringen har stort

förtroende för civilsamhällets organisationer och vill föra en nära dialog med dem för att kunna lyssna på deras behov.”

Vid mötet deltog Bräcke Diakoni, Caritas, Civilförsvarsförbundet, Individuell Människohjälp, Kvinna till Kvinna, Katolska kyrkan, Refugees Welcome, Rädda Barnen, Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner, Svenska Röda Korset, Svenska kyrkan, Sveriges Kristna Råd och Ukrainska Alliansen i Sverige.

Nya medel

Den 17 mars, en dag efter rundabordssamtalet, [beslutade](#) regeringen att avsätta 30 miljoner kronor för civilsamhällets arbete med flyktingmottagande i Sverige.

”Civilsamhällets organisationer och trossamfunden har beskrivit sina insatser och behov i detta akuta läge. Jag är säker på att de medel vi nu avsätter kommer att göra stor nytta”, förklarade kulturminister Jeanette Gustafsdotter efter beslutet och hänvisade till mötet den 16 mars.

Den 25 mars [meddelade](#) Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor att de 30 miljonerna fördelas mellan Rädda Barnen (5 000 000 kronor), Svenska Kyrkan (9 000 000 kronor), Röda Korset (9 000 000 kronor) och Sveriges kristna råd (6 900 000 kronor).

I samband med beskedet meddelande Lena Nyberg, generaldirektör för MUCF, att bidragen skulle betalas ut snabbt så snabbt som möjligt och tillade att ”de ideella krafterna är helt avgörande för hur bra Sverige ska lyckas med flyktingmottagandet.”

Vid sidan av detta har MUCF skapat en [sida](#) med samlad information om den offentliga sektorns och civilsamhällets olika roller i krisen, samt hur sektorerna samverkar. Dessutom [öppnar](#) myndigheten en extra ansökningsrunda inom ramen för EU:s ungdomsprogram. Därtill har regeringen gett myndigheten i uppdrag att sprida information till civilsamhället och samverka med andra myndigheter till följd av flyktingsituationen.

Den 30 mars [meddelade](#) regeringen att de i vårändringsbudgeten föreslår 30 miljoner kronor till kommunerna för att dessa i samarbete med civilsamhället ska erbjuda lokala insatser kopplat till arbetsmarknaden och samhällslivet. Detta medan ytterligare 100 miljoner kronor avsätts för civilsamhällets insatser för skyddsbehövande.

Övriga samverkansinitiativ

Bland andra möten mellan regeringen och civilsamhället kan Barnrättsdelegationens [möte](#) den 3 mars nämnas, där socialminister Lena Hallengren lyssnade in deltagarnas bedömning av barns situation till följd av Rysslands invasion. Samtalen behandlade huruvida delegationens medlemmar har verksamhet i Ukraina, om de är engagerade i mottagande av barn från området samt om de har kommunicerat till barn och unga i sina kanaler och sociala medier.

Delegationen samlar representanter från civilsamhället som arbetar med barnets rättigheter samt Barnombudsmannen. Denna inrättades 2016 av regeringen för att skapa ett forum för dialog mellan regeringen och den del av civilsamhället som arbetar med barnets rättigheter både nationellt och internationellt. I Barnrättsdelegationen ingår representanter från Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Barnombudsmannen, Barnrättsbyrån, Bris, ECPAT, Friends, Global Child Forum, LSU, Maskrosbarn, Nätverket för barnkonventionen, PLAN Sverige, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och unga, Rädda Barnen, Rädda Barnens ungdomsförbund, SOS barnbyar, Synskadades riksförbund, UNICEF Sverige och World Childhood Foundation.

Dessutom har samverkan mellan myndigheter också ökat i spåren av Rysslands invasion. Migrationsverket har exempelvis bildat en myndighetsgrupp (nationella migrationsgruppen) i syfte att förbättra koordinationen och effektivisera samverkan. I nationella migrationsgruppen ingår Migrationsverket, Polismyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, länsstyrelserna samt Sveriges kommuner och regioner,

Övrigt

Ett axplock av andra initiativ och uttalanden från aktörer anslutna till NOD listas nedan

- CONCORD Sverige har [publicerat](#) ett brev där 49 medlemsorganisationer understryker vikten av att medel från biståndsbudgeten inte används till flyktingmottagandet. Organisationerna uppmanar regeringen att bland annat ”verka för ett solidariskt mottagande av flyktingar undan kriget, till Sverige och till EU” samt ”avstå från att minska det internationella biståndet.”
- Famna har behandlat Rysslands invasion och uttryckt sin solidaritet med Ukraina och uppmanat till mobilisering via [denna](#) artikel.
- Forum har uttryckt sin solidaritet med Ukraina och gjort en sammanställning tillsammans med ett uttalande från organisationen [här](#).
- Ideell Kulturallians [lyfte](#) föreningen 8-MARTA:s hälsning om solidaritet och systerskap med Ukraina under den internationella kvinnodagen, med rubriken ”Systrar mot krig – en hälsning om solidaritet och systerskap med Ukraina”.
- IOGT-NTO har [uttryckt](#) sin solidaritet och mobiliserat krafter för Ukraina. Organisationen har publicerat en landningssida med ett uttalande och praktisk information om bland annat stöd till Ukraina i olika former.
- KLYS har [publicerat](#) ett solidaritetsuttalande med Ukraina. Uttalandet är skrivet på engelska och riktas således på ett mer direkt sätt till de drabbade i Ukraina.
- Sveriges Konsumenter har behandlat frågan om hur ”svenska sparpengar stödjer Rysslands krigsmaskin” i [denna](#) artikel.
- LSU har publicerat ett längre [uttalande](#) under rubriken ”Det är en mörk dag för Ukrainas befolkning och freden i Europa”.
- Sveriges kristna råds presidium har publicerat ett uttalande gällande Rysslands invasion av Ukraina [här](#). Vidare så har SKR publicerat [bloggtexten](#) ”Krig är motsatsen till Guds vilja”, författad av Almut Bretschneider-Felzmann, teologisk sekreterare Svenska kyrkan.
- Sveriges Kvinnolobby var en av organisationerna som skrev under [debattartikeln](#) ”CSW bör anta en nödresolution med anledning av Rysslands krig mot Ukraina”. Sveriges Kvinnolobby har också samlat uttalanden och initiativ från medlemsorganisationer och samarbetspartners [här](#).

Materialinsamling

Följande är en lista över organisationer som NOD antingen har fått underlag från direkt eller vars material har funnit tillgängligt för insamling via olika digitala kanaler.

Organisationer som NOD har haft direktkontakt med:

Ideella

- Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd
- Funktionsrätt Sverige
- IOGT-NTO
- KFUM
- Sensus
- Sveriges Stadsmissioner
- Scouterna
- SIOS
- Skoopi
- Skärgårdarnas Riksförbund

Aktörer som NOD har hämtat information från via digitala kanaler:

Ideella

- Famna
- Forum
- Funktionsrätt Sverige
- Giva Sverige
- Göteborgs Stadsmission
- Ideell kulturallians
- IOGT-NTO
- KLYS
- LSU
- Rädda Barnen
- Röda Korset
- Studieförbundet Vuxenskolan
- Sveriges konsumenter
- Sveriges kristna råd
- Sveriges Kvinnolobby
- Sveriges Stadsmissioner
- Volontärbyrån

Offentliga

- Migrationsverket
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
- Regeringskansliet

NATIONELLT ORGAN FÖR DIALOG OCH SAMRÅD MELLAN
REGERINGEN OCH DET CIVILA SAMHÄLLET

För frågor om lägesbilden, kontakta NOD:s kansli (info@nodsverige.se)

